

שלח

ה', כי אדרבה הקב"ה אמר¹, "שלח לך, לדעתך, אני איני מצוה לך אם תרצה שלח".

וכן במ"ש בפ' דברים², "ותקרבון אלי כולכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו", ובפרש"י שם עה"פ³, "וייטב בעיני הדבר" – "בעיני ולא בעיני המקום – אם בעיני משה הי' טוב למה אמרה בתוכחות משל לאדם שאומר לחבירו כו' אף אני הודיתי

לדברייכם שמא תחזרוו בכם כשתראו שאיני מעכב ואתם לא חזרתם בכם" – פשיטא שכיון שלמעשה שלחם משה הרי הם שלוחי משה, ובמילא גם הפרט בדברי משה⁴, "ולקחתם מפרי הארץ" הוא ציווי ושליחותו.

ב. והנה מקורו של רש"י (בזה שיהוה שע וכלב לא נטלו כלום) הוא בגמרא⁵, אבל בגמ' שם הוכאו שני טעמים לדבר: "יהושע וכלב לא נשאו כלום – אי בעית אימא משום דחשיבי ואי בעית אימא שלא היו באותה עצה".

ונראה, ששני התירוצים פליגי במילוי השליחות, האם לאחרי שנתהפכו המרג' לים מאנשים כשרים להיות⁶, "רשעים"⁷ והלכו⁸, "בעצה רעה"⁹ להוציא דבה על הארץ, נתבטלה שליחותו של משה או לא.

א. "ויבואו עד נחל אשכול ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד וישאהו במוט בשנים ומן הרמונים ומן התאנים"¹⁰. ובפרש"י מפרט סדר נשיאת הפירות – "שמונה נטלו אשכול אחד נטל תאנה ואחד רמון יהושע וכלב לא נטלו כלום לפי שכל עצמם להוציא דבה נתכוונו כשם שפרי' משונה כך עמה משונה".

וצריך ביאור: הרי משה רבינו ציווה אותם¹¹, "והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ", ואיך פטרו יהושע וכלב את עצמם ולא נטלו כלום? וזה "שכל עצמם (של המרגלים) להוציא דבה נתכוונו", הרי היו צריכים ליטול מפרי הארץ לקיים ציווי משה ופשיטא שכוננתם הייתה לטובה, להראות שבחה של הארץ.

ואין לומר שדברי משה¹², "ולקחתם מפרי הארץ" אינם נחשבים לציווי שחייבים לשמוע בקולו, כיון שלא הי' בציווי

(1) פרשתנו יג, כג.

(2) יג, כ.

(3) ראה תורת משה להחת"ס פרשתנו שם (ותירוצו הוא ע"ד ההלכה והפלפול. ולהעיר גם מצפ"ע עה"ת פרשתנו יג, ג, שם, כ).

(4) ולהעיר: א) בתנחומא (פרשתנו ח), במד-

ב"ר (פטי"ז, יד) ויל"ש פרשתנו יג, כג) שהמרגלים לא רצו ליטול מפירות ארץ ישראל אלוהי כלב ששלף את הויץ וירץ לפניהם ואמר להם אם אין אתם נוטלים או אתם הורגים אותי או אני הורג אתכם. ב) לפי פירוש הזהר פרשתנו (קס, ב) וישאוהו במוט בשנים קאי על יהושע וכלב. וראה ש"ך עה"ת פרשתנו יג, כג. וראה לקמן סעיף ה ובהערות.

(5) להעיר ממאירי לסוטה לה, ב.

(6) פרש"י ריש פרשתנו.

(7) א, כב – הובא בפרש"י פרשתנו שם.

(8) א, כג.

(9) יג, יז-כ.

(10) סוטה לד, סע"א.

(11) ל' רש"י ריש פרשתנו.

(12) סוטה לה, א. רש"י פרשתנו יג, כו.

היינו ששליחותו של משה נתקיימה בפועל על ידי יהושע וכלב. וכן משמע מפרש"י עה"פ"י, "ויהושע בן נון וכלב בן יפונה חיו מן האנשים ההם ההולכים לתור את הארץ" – "מלמד שנטלו חלקם של מרגלים בארץ וקמו תחתיהם לחיים", והיינו לפי ששליחותו של משה (לכל י"ב האנשים) נתקיימה על ידיהם, ולכן נטלו חלקם כו' וקמו תחתיהם.

ועוד זאת: דוחק גדול לומר בפרש"י עה"ת ששליחותו של משה היתה ציווי כללי לכולם וכאשר בטלה מקצת השליחות בטלה כולה – שאין זה פשוטו של מקרא. ואדרבה, יהושע וכלב הלכו ביחד עמהם ולא נפרדו מהם כשראו שהם בעצה רעה (כפשטות לשון רש"י¹⁷ ש"הליכתם היתה, בעצה רעה", ועוד קודם הליכתם התפלל משה על יהושע"י, י"ה ושיער מצעת מרגלים").

ג. ויובן זה בהקדים השינוי בין לשון הש"ס ולשון רש"י, דבש"ס נאמר בקיצור "שלא היו באותה עצה", ואילו רש"י מאריך בלשונו¹⁸, "לפי שכל עצמם להו-ציא דבה נתכוונו כשם שפרי' משונה כך עמה משונה".

והחילוק ביניהם בפשטות הוא: לפי לשון הש"ס אפשר לומר, דזה שיהושע וכלב לא נשאו פירות עם המרגלים הוא לפי שלא רצו לעשות איזה ענין שהוא שיוכל להתפרש שהם בעצה אחת עמהם, אף שעצם נשיאת והבאת הפירות

דלטעם הא' שיהושע וכלב לא נשאו, משום דחשיב"י, מובן, שבצמם היו צרי-כים להביא פירות הארץ אלא שנפטרו ממעשה נשיאת הפירות מחמת חשיבו-תם, וא"כ לא בטלה שליחותו של משה; משא"כ לטעם הב' "שלא היו באותה עצה" יש לומר, דכיון שהמרגלים הלכו בעצה רעה, שוב בטלה כל השליחות.

[ויש לבאר החילוק בין שני האופנים ע"ד ההלכה – אם י"ב האנשים ששלח משה הם מציאות אחת, ושליחותו של משה היתה ציווי כללי לכולם (ע"ד חיוב על הציבור), וכאשר בטלה מקצת השליחות בטלה כולה: או שהוא ציווי לכל אחד ואחד מהם בפרט].

ועפ"ז, כיון שרש"י בפירושו עה"ת נקט כטעם הב' שבש"ס, ש"יהושע וכלב לא נטלו כלום לפי שכל עצמם להוציא דבה נתכוונו", הרי ס"ל שבטלה כל השליחות, ולכן לא היו חייבים להביא פירות.

[והטעם שלא נקט רש"י כטעם הא', יש לומר בפשטות, דכיון דזה הי' ציווי של משה, והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ, לא יתכן שבגלל חשיבותם לא יקיימו יהושע וכלב את הציווי].

אבל זהו היפך הפשט לגמרי, שהרי כלב ויהושע חזרו מתור הארץ ומסרו לשולחיהם אודות שבח הארץ, "טובה הארץ מאד מאד"¹⁹, וגם השתדלו לשכנע אותם לעלות לארץ, "יכול נוכל לה"²⁰; "אם חפץ בנו ה' גו' אל תיראום"²¹,

17 (17) יד, לח (מכ"ב קיח, ב).

18 (18) פרשתנו יג, כו.

19 (19) רש"י פרשתנו יג, טז (מסוטה לד, ב).

אבל ראה לקו"ש חל"ג ע' 78 ואילך.

20 (20) ועד"ז מאריך בפירושו לסוטה שבהערה

10, אך בשינויים קלים. ואכ"מ.

13 (13) להעיר מצפצ"נ הנ"ל (פרשתנו יג, כ ב-

סופו): אך הם בטלו לשליחות.

14 (14) יד, ו.

15 (15) יג, ל.

16 (16) יד, ח"ט.

ד. ויש לומר הביאור בכל זה:

ידוע, שבמצוות התורה יש מצוות ש-
עיקרן הפעולה, מעשה המצוה, כמו
מצוות תפילין של יד, שהמצוה היא לה-
ניח תפילין, ויש מצוות שעיקרן התוצאה
והנפעל, כמו תש"ר, שבהם עיקר המצוה
היא שיהיו על הראש כמ"ש²¹, והיו לטו-
טפות בין עיניך²⁴.

ועד"ז יש מקום לחקור במהות השלי-
חות ד, והתחזקתם ולקחתם מפרי ה-
ארץ, אם עיקר כוונת השליחות בזה הי'
רק הנפעל והתוצאה שיחזרו ויראו לבני
ישראל את הפירות, או שחל חיוב גם על
מעשה הלקיחה. דכיון שמשה הדגיש
בדבריו, והתחזקתם ולקחתם מפרי ה-
ארץ, מעשה הלקיחה, הרי מעשה הגב-
רא (הפועל), לקיחת הפירות ונשיאתם,
הם חלק עיקרי בהשליחות.

ויש לומר (בדוחק עכ"פ), ששיטת
הש"ס היא כאופן הא', ששליחותם הי'
הנפעל והתוצאה, ולפיכך לא איכפת לן
מעשה נשיאת הפירות, דאין חיוב נשי-
אה, אלא שיובאו הפירות (באיזו דרך
שהיא) אל משה וישראל.

ועפ"ז מובנים שני הטעמים שבש"ס
מדוע יהושע וכלב לא נשאו פירות (ולא
חשו לקיים ציווי משה, והתחזקתם
ולקחתם מפרי הארץ) – „משום דחשי-
בי . . . שלא היו באותה עצה", והיינו כי

משמע מזה שבגמ' הובא כל הכתוב. וראה גם
מדרש הגדול עה"פ: בתחלה ספרו בשבחה שנא-
מר וגם ארץ זבת חלב ודבש היא וזה פרי' ואחר
כך דיברו בגנותה שנאמר אפס כי עז העם. וראה
מפרשי הע"י.

(23) ואתחננו ו. ח.

(24) ראה צפע"ג על הרמב"ם הל' תפילין פ"ד

ה"ד ובכ"מ.

לא הי' בכך שום דבר שלילי: משא"כ
רש"י מוסיף ומדגיש, ש„עצת" המרגלים
היתה גם בהבאת הפירות גופא, ולכן לא
השתתפו יהושע וכלב עמהם בנשיאת
הפירות – לא רק כדי שלא יהי' מקום
לטעות שהם בעצה אחת עמהם בכלל,
אלא שלא רצו ליטול חלק במעשה זה
דהבאת הפירות, כיון שכוונת המרגלים
(גם) במעשה זה היתה „להוציא דבה”.

– אבל אין זה פוטר אותם ממילוי
שליחות משה²¹.

כן צריך להבין: מנ"ל לרש"י שעצם
הבאת הפירות היתה בכוונה „להוציא
דבה”, והרי מפשטות לשון הכתובים
משמע להיפך, שהוצאת הדבה של ה-
מרגלים התחילה לאחר ש הראו לישראל
את הפירות, וכמ"ש²¹, „ויספרו גו' באנו
אל הארץ גו' וגם זבת חלב ודבש היא
וזה פרי'. אפס כי עז העם גו' והערים
גו'”, וכן משמע גם בפרש"י שם, שזהו
ה„קצת אמת” שאמרו כדי שיתקיים ה-
שקר שאמרו לבסוף²².

(21) להביא מפרי הארץ בעצמם (מבלי להש-

תתף עם המרגלים).

(21) יג, כ"כח.

(22) בחדא"ג מהרש"א סוטה שם, דסיוס

הכתוב „וזה פרי” הוא סיוס בדבר שקר, שרק זה
– ג' מינים אלו (ענבים ומונים ותאנים) פרי' אבל
עיקר חיי הנפש שהם שאר הג' מינים חטיסם
ושעורה ושמן אין בה (וכן מפרש „דברי אמת”
בתחילתו וסיוס בדבר שקר בכתוב שלאח"ז). אבל
פשטות ל' הכתוב ופרש"י משמע דכל הכתוב
„וגם זבת חלב ודבש היא וזה פרי” הוא מה„קצת
אמת בתחילתו”, ומהכתוב שלאח"ז (יג, כח
ואילן) מתחילה הוצאת הדבה על הארץ. וכן

(*) הטעם שלקחו רק ג' מינים אלו וע"ד הפשט

– נח' בהתוועדות. וכן בשיחת ש"פ חזקת
חשמה.

נתכווננו כשם שפרי' משונה כך עמה משונה, שיש לומר, שאין כוונת רש"י שהמרגלים אמרו בפירוש לבני' כשם שפרי' משונה כו' – שהרי בני' מפורש בתחילת דיבורם, ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש היא וזה פרי', ובפרש"י שזוהו ה'קצת אמת' בתחלתו שאמרו המרגלים בכדי לקיים השקר שבאו לומר אח"כ, אפס כי עז העם גו' – אלא כוונת רש"י היא, שזו היתה רק כוונתם בהבאת הפירות. דעצם מעשה הבאת הפירות הי' באופן שהי' נראה לבני' שבכך קיימו שליחותו של משה, ולקחתם מפרי הארץ, אלא שהיתה להם כוונה נסתרה, שעיי' שיאמרו קצת אמת, ה"ז יאמת את השקר ד', אפס כי עז העם כו' (כי ישראל יאמרו, כשם שפרי' משונה כך עמה משונה).

וע"פ אופן זה מבואר איך יתכן ש- יהושע וכלב לא נטלו כלום²⁷:

אם לא היתה שום כוונה של הוצאת דבה (מצד המרגלים) במעשה הבאת הפירות, פשיטא שיהושע וכלב היו משתתפים עמהם לקיים ציווי ושליחות משה, והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ (שהוא חובת גברא בני' ל):

אבל כיון שהי' כאן מעשה טוב (הבאת פירות המראים על טיב הארץ ושכחה) ביחד עם כוונה בלתי רצויה, הרי שוב אי אפשר להם ליטול כלום, דאם ישתתפו גם הם בהבאת פירות מטוב הארץ, הרי הם מסייעים לדבר עבירה (כוונתם הרעה של המרגלים במעשה

בלאו הכי נתקימה שליחות משה ע"י אחרים ולא חל הציווי על כל אחד בפ"ע להביא פירות, וע"ז מספיק טעם של "חשיב"י" וש"לא היו באותה עצה", שלא ישתדלו שהשליחות תתקיים על ידם דוקא.

ה. ויש לומר, ששיטת רש"י בפירושו עה"ת אינה כן, אלא ש"והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ" היתה חובת גברא (כפשטות הלשון), ובעצם הי' חיוב על כאו"א מהי"ב האנשים ליקח ולשאת פרי הארץ וכדמצינו גם דיעה בחז"ל²⁵, שכו- לם נשאו פירות, גם יהושע וכלב²⁶.

ולכן לא נקט רש"י הטעם הא' ש- בש"ס, שיהושע וכלב לא נטלו כלום, מ- שום דחשיב"י, כי ס"ל שנתחייבו בחובת גברא של, ולקחתם מפרי הארץ.

ומטעם זה אי אפשר לרש"י להסתפק בלשון הש"ס שזה שלא נטלו הוא, שלא היו באותה עצה – שלשון זו יכולה להתפרש (בני"ל) שלא רצו שיהי' מקום לטעות שיש להם שייכות לעצת ה- מרגלים בכלל – כי זה אינו מספיק להפקיע ציווי מפורש של משה רבינו, ולקחתם מפרי הארץ.

ולכן כ' רש"י, יהושע וכלב לא נטלו כלום לפי שכל עצמם להוציא דבה

25 ראה ירושלמי סוטה פ"ז ה"ה: שנים עשר היו שמונה באשכול וארבעה בתאנים ורימונים ובנושא כלים. וראה מפרשים שם.

26 וראה י"ש פרשתנו (ג, יז) מתדבאר פכ"ט: הגיעו לחברון נטלו משם ה' תאנים וה' רמונים ואשכול אחד של ענבים. ומשמע דכל הי"ב נשאו פירות, דהאשכול נשאו שנים כפשטי' דקרא, וישאורו במוט בשנים, וכאו"א נשא תאנה או רמון א' (עיון יעקב לע"י סוטה לד, ס"א). וראה תדבאר שם שזה הי' ע"פ ציווי של משה.

27 ראה פענח רזא פרשתנו עה"פ מה שתירץ הקושיא על פרש"י מהתנחומא הנ"ל הערה 4.

ההבאה), וסיוע לדבר עבירה דוחה קיום שליחותו של משה. ואולי אין זו דחי, אלא שזה היתה כוונת משה, שלא יקחו פירות באופן של מסייע לדבר עבירה, ואדרכא זה מבטל מכוון השליחות.

ו. ויש לומר לימוד בעבודת האדם מפרש"י זה:

ידוע²⁸, שעיקר טעות המרגלים היתה בזה שרצו לעבוד עבודתם בעיקר במחשבה וגם בדיבור (לימוד התורה וכוונת המצוות) ולא רצו לרדת לעולם המעשה ולקיים מצות מעשיות התלויות בארץ. וכיון שכן, עלול אדם לטעות בצד השני ולחשוב שכיון שהמעשה הוא העיקרי²⁹ הרי אין נוגע כ"כ כוונת הלב ומחשבת המוח.

ועל כך מלמדנו רש"י, שכוונתם ה' נסתרת, "להוציא דבה" גרמה הפיכת קיום ציווי משה לענין של עבירה ולשון הרע.

ומרובה מדה טובה, דמכאן נלמד עד היכן נוגע מעלת כוונה טובה ומחשבה

רצוי במעשה המצוות. וכמאמר מצוה בלא כוונה כגוף בלא נשמה³⁰, שפעולת הנשמה בגוף אינה בדבר צדדי או פרטי, אלא הנשמה משנה את מציאות הגוף מהיפך החיים לחיים. וכן בכוונת המצוה, שהכוונה נותנת חיים בהמצוה.

ועיקר דבר זה הוא ע"י לימוד פני-מיות התורה, תורת החסידות, שבה יש מעין גילוי טעמי תורה דלעתיד כנודע.

וי"ל שעד"ז הוא החיוב להאמין ב-משיח ולחכות לביאתו³¹, שצ"ל³² בפני-מיות ואמיתיות, מעומק הלב,

וזה³³ ימהר ויחיש הגאולה האמתית וקיום היעוד³⁴, ונתתי לכם לב בשר³⁵, ב-מהרה בימינו ממש.

(משיחת מוצש"ק פ' שלח תשל"ח)

(30) ראה תניא פל"ח (ג, א). ושם: תפלה או שאר ברכה בלא כוונה הן כגוף בלא נשמה. וראה חובת הלבבות שער חשבון הנפש פ"ג ד"ה וה' תשיעי.

(31) רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"א.

(32) כענין של צפי' ותקוה כפשוטו.

(33) ראה ספר השיחות תרצ"ו-חורף ש"ת ס"ע 312 ואילך.

(34) יחזקאל לו, כו.

(28) ראה לקו"ת ריש פרשתנו (לז, א. לח, ב-

ג). אורח"ת שם. ובכ"מ.

(29) אבות פ"א מ"ז.